

WIADOMOŚCI PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO

ORGAN ZWIĄZKU PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

WARSZAWA, DNIA 15 STYCZNIA 1931 R.

W SPRAWIE SAMOWYSTARCZALNOŚCI TŁUSZCZOWEJ

Wzrastające coraz więcej zainteresowanie sprawami: przemysłu tłuszczowego, pokrycia zapotrzebowania tłuszczowego naszego kraju, wreszcie bilansu tłuszczowego Polski — sprawiają, że tematy te stają się przedmiotem wyczerpujących i źródłowych badań i obrad.

Zagadnienie rozpada się na dwa wielkie działy, obejmujące tłuszcze roślinne oraz tłuszcze zwierzęce. Skupiając tymczasem uwagę na tłuszczach roślinnych, należy przedewszystkiem zbadać bilans obrotu handlowego z zagranicą w tym zakresie. Przywóz i wywóz nasion olejstych przedstawiał się w ciągu ostatnich 3-ch lat jak następuje:

	1928	1929	I-X.1930
Przywóz	306.624 q	283.442 q	201.717 q
Wywóz	177.273 „	310 820 „	94.709 „
Saldo	- 129.351 q	+ 21.378 q	- 107.008 q

Nadwyżka przywozu w r. 1928 obejmuje przedewszystkiem przywóz siemienia lnianego, w związku ze wzmocnionym zapotrzebowaniem na olej lniany i pokost; w r. 1930 — dotyczy przedewszystkiem nasion słonecznikowych, których przywóz wzrósł na tle zwiększonego zapotrzebowania na oleje jadalne, oraz wielkiego urodzaju słonecznika w Rosji i w Rumunji. Dla oceny normalnych warunków w Polsce należy przyjąć r. 1928, gdyż w latach następnych wkroczyliśmy już w okres coraz cięższego kryzysu gospodarczego.

Nadwyżka przywozu w r. 1928, wynosząca niespełna 130.000 q, odnosi się — jak już wskazaaliśmy — prawie wyłącznie do siemienia lnianego, na które zapotrzebowanie niezawodnie będzie wzrastało, w związku z niezbędnym rozwojem ruchu budowlanego. Dlatego też należy udostępnić olejarniom przerób całkowitej ilości siemienia lnianego, jaką dysponować może rolnictwo, a nawet zwiększyć obszar obsiewu lnu lub podnieść wydajność tak dalece, aby nie zachodziła potrzeba importu siemienia lnianego. W zakresie rzepaku i rzepiku obserwujemy mniejsze obroty, jednak i tutaj możliwe byłoby

przerobienie wszystkich wyprodukowanych nasion, bez konieczności sprowadzania ich z zagranicy w okresie, kiedy nadmiar siemienia został już wywieziony z kraju. Zbyt na te oleje przedewszystkiem leży w ramach zapotrzebowania technicznego.

Znacznie większy ilościowo i wartościowo jest jednak obrót olejami egzotycznymi, których przywóz netto wyniósł (nie uwzględniając oleju rycynowego):

w r. 1928	354.500 q
„ 1929	502.500 „
I-X.1930	360.000 „

Największe pozycje w przywozie stanowią: tłuszcz palmowy i kokosowy, oraz oleje soya i sezamowy. Przywóz oleju palmowego i kokosowego wyniósł w ciągu pierwszych 10-ciu miesięcy roku ubiegłego przeszło 200.000 q.; tłuszcze te — w normalnej temperaturze stałe — mają odmienne właściwości, aniżeli oleje roślinne płynne, tedy nie mogą być ani z nimi porównywane, ani przez nie zastąpione. Stanowią one podstawowy surowiec dla całego przemysłu przetwórczo-tłuszczowego (mydlarskiego, rafineryjnego, margarynowego i t. d.); w zespole importowanych tłuszczów egzotycznych stanowią pozycję przywozu niezbędnego, uzasadnionego gospodarczo i nie dającego się wyeliminować przez ewentualne zastąpienie olejami, pochodzącymi z roślin krajowych.

Przywóz oleju soya i sezamowego w ciągu pierwszych 10-ciu miesięcy roku ubiegłego wyniósł prawie 120.000 q., z czego na olej sezamowy przypada ok. 10%. Olej sezamowy używany jest w medycynie, oraz jako prawem wymagana domieszka do margaryny; nie może być zastąpiony żadnym innym olejem pochodzenia krajowego lub egzotycznego. Olej soya używany jest przeważnie do celów jadalnych, oczywiście po uprzedniej rafinacji. Po wojnie — w wysokim stopniu wzrosła produkcja i spożycie oleju soya, w wyniku znacznego rozszerzenia plantacji w Mandżurji i stale niższej ceny, w porównaniu z cenami innych olejów roślinnych. Olej ten znalazł powszechne zastosowanie we wszystkich krajach, gdyż nadaje się znakomicie zarówno do celów jadalnych, jak technicznych. W niewysokim stopniu mógłby być zastąpiony

przez olej słonecznikowy pochodzenia krajowego, jednak uprawa słonecznika stoi u nas jeszcze na zbyt niskim poziomie; decydującą jest tu zresztą cena i przyzwyczajenia ludności. Hodowla bobu soya w naszych warunkach klimatycznych daje nienajgorsze rezultaty, jednak z uwagi na niską wydajność oleju i kosztowną uprawę — wątpliwa jest możliwość hodowli na wielką skalę do celów przemysłowych.

Przywóz pozostałych olejów roślinnych obejmuje oliwę (olej oliwkowy), która nie może być zastąpiona innym olejem, olej bawełniany, arachidowy, w drobnej pozycji kukurydzowy, gorczyczny i inne. Oleje te mogą być częściowo zastępowane między sobą, częściowo mogą ustąpić miejsca olejowi słonecznikowemu.

W obecnym stanie rzeczy zdaje się przeto nie ulegać wątpliwości, że przywóz znakomitej

części olejów roślinnych jest niezbędny i gospodarczo uzasadniony. Zmniejszenie tego importu osiągnąć możnaby na dwóch równoległych drogach. Z jednej strony należy dążyć do rozszerzenia hodowli nasion przemysłowych, głównie oleistych; wszelkie ilości wyprodukowanych w kraju nasion oleistych powinny być przerabiane w regionalnych olejarniach. Z drugiej strony — popierać należy powstający u nas przemysł olejarski, oparty na tłoczeniu nasion egzotycznych. Celowa polityka w tym kierunku doprowadzić może do całkowitego prawie zaniechania importu olejów egzotycznych, który zastąpiony będzie przywozem nasion oleistych. Nasiona te, wyłaczane w portach polskich, dadzą olej, pozwalający pokryć zapotrzebowanie wewnętrzne przemysłu, oraz makuch — niezbędny dla rolnictwa.

SPRAWY EKSPORTOWE

Eksport produktów chemicznych do Stanów Zjednoczonych Am. Półn. napotyka ostatnio na specjalne zupełnie trudności. Mianowicie, amerykańskie władze celne obliczają w niektórych wypadkach wysokość cła ad valorem nie od deklarowanej i stwierdzonej fakturą ceny towaru, lecz od znacznie wyższych cen, wychodząc z założenia, że towary polskie sprzedawane są na rynku Stanów Zjednoczonych po cenach dumpingowych, zatem konkurencyjność towarów polskich w stosunku do amerykańskich wywołana jest jedynie specjalną polityką przedsiębiorstw polskich. Stosowanie wyższych, niżby to wynikało z brzmienia taryfy, stawek celnych jest w Stanach możliwe na zasadzie prawa, które pozwala stosować wszelkie restrykcje aż do zupełnego zakazu przywozu włącznie. W wypadkach, gdy stwierdzona została „nielojalna konkurencja“, t. j. gdy ceny eksportowe są niższe od cen wewnętrznych krajów eksportujących, czyli gdy straty z tytułu wywozu pokrywane są nadwyżkami, uzyskiwanymi drogą utrzymania wysokiego poziomu cen na rynkach własnych, Stany Zjednoczone wysyłają do wszystkich państw eksportujących swoich kontrolerów, którzy badają księgi handlowe miejscowych firm i w razie ujawnienia różnicy między cenami eksportowymi i wewnętrznymi — niezwłocznie podwyższają opłaty celne, obliczając cła ad valorem podług wyższych norm. W razie natomiast odmowy ze strony przedsiębiorstw ujawnienia ksiąg handlowych, stosowane są groźby niewpuszczania towaru na rynek amerykański.

W miesiącach letnich 1930 r. kontroler Dep. Ceł Stanów Zjednoczonych badał również kilka przedsiębiorstw chemicznych w Polsce, przyczem nie interesował się efektywnymi cenami transakcyjnymi hurtowych na rynku wewnętrznym (uwzględniając rabaty, skonta i t. d.), natomiast zbierał jedynie dane cennikowe, które oczywiście w przeważających wypadkach

nie mogą być miarodajne przy wszelkich porównaniach. W rezultacie tej wizyty, Dep. Ceł U. S. A. zastosował do pewnych towarów chemicznych podwyższone stawki celne, co oczywiście utrudnia konkurencję w stosunku do innych krajów importujących, i w praktyce uniemożliwia zupełnie wywóz.

Jest zjawiskiem nader znamienym, że rząd francuski po pewnych doświadczeniach zabronił kontrolerom amerykańskim wglądu do ksiąg eksporterów francuskich; w rezultacie — rząd Stanów Zjednoczonych nie zareagował zupełnie oraz nie wykonał swoich gróźb całkowitego ograniczenia importu. Trzeba sobie zdać sprawę, że wszelkie restrykcje w zakresie importu mogłyby niewątpliwie wywołać pewne posunięcia odwetowe ze strony zainteresowanych rządów. Ponieważ zaś eksport Stanów do Europy przekracza znacznie import — wszelkie utrudnienia przywozu towarów amerykańskich byłyby szkodliwe dla interesów U. S. A., tembardziej że nader trudna sytuacja ekonomiczna Stanów nie pozwala na jakiegokolwiek posunięcia, któreby mogły w rezultacie ograniczyć eksport amerykański. Przykład Francji niewątpliwie zasługuje na naśladowanie i spodziewać się należy, że Rząd Polski zajmie zdecydowane stanowisko w tej sprawie, celem usunięcia wszelkich utrudnień celnych oraz umożliwienia ponownego eksportu polskich towarów chemicznych do Stanów Zjednoczonych.

Podane w poprzednim numerze „Wiadomości Przemysłu Chemicznego“ nowe stawki celne, jakie obowiązują od dn. 16 grudnia 1930 w wyniku wymówienia traktatu węgiersko-czechosłowackiego, dotyczą węgierskiej taryfy celnej.

Eksport produktów chemicznych, korzystających ze zwrotu ceł, przedstawiał się w r. 1930 następująco:

Nazwa towaru	1929		1930	
	kg.	zł.	kg.	zł.
Cerata . . .	22.584	129.320	36.981	208.395
Biel cynkowa .	2.127.940	2.854.142	2.077.540	2.382.227
Ług potasowy, żelazocyjaniki sodu i potasu, błękit .	1.028,283	1.977,484	753 467	1.369.910
Materiały wybuchowe i zapalające .	130.114	694.167	65 268	268.577
Chloran potasu	332.826	265.698	160.679	139.379
Jedwab sztuczny	679.407	12.880.383	940.391	14.616.678
Litopon	—	—	116.052	83.078
		18.001.194		19.068.244

Jak wynika z powyższej statystyki, wzrósł eksport ceraty i jedwabiu sztucznego, natomiast inne pozycje przeważnie uległy zmniejszeniu, co jest wynikiem coraz większej konkurencji na rynkach eksportowych. W ostatecznym rezultacie eksport wszystkich artykułów wzrósł o 1.000.000 zł.

NOWE ROZPORZĄDZENIA

W Dz. Ust. Nr. 90 z dn. 22 grudnia r. ub. pod poz. 706 ukazało się Rozporządzenie Ministrów: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa z dn. 15 listopada 1930 w sprawie częściowej zmiany taryfy celnej.

Rozporządzenie to zmienia następujące stawki celne, dotychczas nierewidowane:

Poz.	Nazwa towaru	Stawka celna w zł. od 100 kg.	
		Dawna	Obecna
Z 68 p. 6	Glazura	32,50	50.—
Z 112 p. 25b	Woda utleniona	104.—	210.—

Rozporządzenie weszło w życie dn. 1 stycznia r. b.

W Dz. Ust. Nr. 93 z dn. 31 grudnia r. ub. ukazały się pod poz. 738 i 739 Rozporządzenia Ministrów: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa z dn. 30 grudnia 1930 o ulgach celnych.

Rozporządzenia te przedłużają do dn. 30 czerwca 1931 dotychczasowe ulgi celne na szereg towarów, z pośród których wymieniamy następujące, bezpośrednio interesujące przemysł chemiczny:

Poz. tar. celnej	Nazwa towaru	Cło ulgowe w %/0 cła normalnego
Z 71 p. 5b, c	Elektrody z węgla, niewyrabiane w kraju, do wyrobu ługu, karbidu, azotniaku, żelazokrzemu i innych stopów żelaza oraz stali szlachetnych — za pozw. Min. Skarbu	10%

Poz. tar. celnej	Nazwa towaru	Cło ulgowe w %/0 cła normalnego
Z 77 p. 2 b	Rurki szklane do wyrobu ampulek — za pozw. Min. Skarbu	20%
Z 102 p. 1	Dwutlenek baru	20%
Z 108 p. 4a	Kwas azotowy powyżej 40° Bé i nitroza	75%
Z 112 p. 25b	Nadmanganian potasowy do celów przemysłowych — za pozw. Min. Skarbu	20%
Z 119 p. 4	Aldehyd benzoesowy do wyrobu barwników syntetycznych — za pozw. Min. Skarbu	15%
Z 166	Płatki aluminjowe do wyrobu materiałów wybuchowych — za pozw. Min. Skarbu	20%
Z 117 p. 6 b, II, III, p. 11 a, b, p. 20	Papier do wyrobu papierów światłoczułych — za pozw. Min. Skarbu	20%
Z 187 p. 2	Tkanina bawełniana surowa zawierająca w 1 kg. wagi do 15 mtr. ² włącznie do wyrobu opon samochodowych — za pozw. Min. Skarbu	20%
	Niewyrabiane w kraju maszyny i aparaty — za pozw. Min. Skarbu	35%

Powyższe Rozporządzenia wprowadzają dalej następujące, dotychczas nie stosowane ulgi celne:

103 p. 5	Saletra potasowa do wyrobu prochów czarnych i saletry wybuchowej — za pozw. Min. Skarbu	20%
Z 112 p. 25 c	Organiczne przetwory chemiczne osobno niewymienione, używane jako odczynniki przy płókanii rud cynkowych — za pozw. Min. Skarbu	10%
Z 117 p. 7 b	Olej drzewny	15%

Następujące ulgi celne obowiązują tylko do dn. 15 stycznia 1931, poczem jednak mają być przedłużone:

Z 11 p. 1	Orzechy ziemne luszczzone sprowadzane do olejarni — za pozw. Min. Skarbu	bez cła
Z 62 p. 5 a	Nasiona słonecznikowe sprowadzane do olejarni — za pozw. Min. Skarbu	bez cła

Wydane poprzednio zezwolenia na ulgową odprawę celną towarów prolongowane są automatycznie do dnia obowiązywania nowych rozporządzeń.

NOTOWANIA CEN WAŻNIEJSZYCH WYTWORÓW
PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO

Aceton	500 zł.	* Kwas azotowy 30° Bé w przel. na 100% HNO ₃	110 zł.
Alkohol metylowy techniczny 90%	180 "	Kwas mrówkowy 85%	241 "
czysty 99%	330 "	siarkowy 60° Bé	7,37 "
* Amoniak skroplony za 1 kg NH ₃	1,80 "	solny 19°/21° Bé	14,25 "
* Azotniak mielony za 1 kg % N ₂	1,68 "	octowy techn. 30%	110 "
* " granulowany za 1 kg % N ₂	1,88 "	Mączka kostna odklejona 30% P ₂ O ₅	17 "
* Azotan amonu	103,60 "	rogowa 13/14°N	60 "
Benzen handlowy 90%	90,50 "	Naftalen surowy prasowany	34,50 "
czysty	105 "	czysty w łuskach	68 "
Bisulfat (kw. siarczan sodu)	14 "	Octan sodu	140 "
Chlorek cynku 50° Bé	50 "	ołowiu	235 "
Chlorek wapna bielący	40 "	Oleina zwierzęca destylat	255 "
Chlorek wapnia (CaCl ₂)	20—22 "	saponifikat	245 "
Chloroform czysty	750 "	Oleum 20%	19,94 "
"pro narcosi"	1.800 "	Pirydyna czwsta za 1 kg.	12 "
Fenol czysty	300 "	Smoła preparowana	20,95 "
Formalina 40%	270 "	Siarczan amonu	36 "
Fosfory rachowskie surowe	3,50—4 "	* Siarczek sodu 60/62%	65 "
* Gliceryna farmaceutyczna 30° Bé	305 "	Soda amonjakalna	25 "
* " techniczna 85/88%	175 "	kaustyczna	60 "
* Karbid granulowany	75 "	Sól glauberska kalcynowana niemielona	14,75 "
Karbolineum	45 "	Stearyna	250 "
Klej kostny	250 "	Superfosfat 16%	12,80—13,92 "
Klej skórny	400 "	Toluen czysty	120 "
Krezol	140 "	Żelatyna techn.	450 "

Ceny powyższe rozumieją się za 100 kg, loco fabryka bez opakowania; ceny za produkty oznaczone gwiazdą rozumieją się wraz z opakowaniem

KOMUNIKACJA LOTNICZA ZAPEWNIĄ MAKSIMUM WYGODY,
OSZCZĘDNOŚCI CZASU I BEZPIECZEŃSTWA

PRODUKTY WYTWÓRCZOŚCI KRAJOWEJ

Barwniki i półprodukty organiczne:

Sp. Akc. „PRZEMYSŁ CHEMICZNY W POLSCE”, Zgierz, tel. Łódź 21-01 i Zgierz 19. Warszawa, tel. sprzedaż 108-09, informacje 204-49 i 56-99.

„WOLA KRZYSTOPORSKA” Fabr. Chem. Piotrków Tryb., tel. Piotrków Tryb. 165.

„PABJANICKIE TOWARZYSTWO AKCYJNE PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO”, Pabjanice, tel. Łódź 21-86.

Chlorek wapna bielący:

Akc. Tow. „ELEKTRYCZNOŚĆ”, Warszawa, Czackiego 18, tel. 34-94.
Sp. Akc. „AZOT”, Jaworzno tel. 12.

Chlorek wapnia (CaCl₂):

„ZAKŁADY SOLVAY W POLSCE”, Warszawa, Czackiego 14, tel. 111-24.

Farmaceutyczne przetwory:

Sp. Akc. „LUDWIK SPIESS i SYN”, Warszawa, Daniłowiczowska 16, tel. Centrala-Spiess.

Gliceryna farmaceutyczna i techniczna:

Sp. Akc. „STREM”, Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 314-30.

Sp. Akc. Przem. Tłuszcz. „SCHICHT”, Warszawa, Nowy Jazd 1 telefony: 422-30 do 422-35.

Gumowe artykuły techniczne:

Sp. Akc. „WOLBROM” Warszawa, Wierzbowa 9, tel. 160-80.

„Pepege”, Polski Przemysł Gumowy. Tow. Akc. Grudziądz.

Jedwab sztuczny:

Sp. Akc. „TOMASZOWSKA FABRYKA SZTUCZNEGO JEDWABIU”, Warszawa, Wilcza 9a, tel. 75-39.

Karbid:

Akc. Tow. „ELEKTRYCZNOŚĆ”, Warszawa, Czackiego 18, tel. 34-94.
Zakłady „ELEKTRO”, Łaziska Górne, G. Śląsk.

Klej kostny i skórny:

Sp. Akc. „STREM”, Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 314-30.

Kwaśny węgiel sodowy (bicarbonat):

„ZAKŁADY SOLVAY W POLSCE”, Warszawa, Czackiego 14, tel. 111-24.

Novarsenobenzol:

Sp. Akc. „LUDWIK SPIESS i SYN”, Warszawa, Daniłowiczowska 16, tel. Centrala-Spiess.

Oleina zwierzęca:

Sp. Akc. „STREM”, Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 314-30.

Phosphit:

Sp. Akc. „LUDWIK SPIESS i SYN”, Warszawa, Daniłowiczowska 16, tel. Centrala-Spiess.

Potaż żrący:

Sp. Akc. „AZOT”, Jaworzno, tel. 12

Siarka:

Sp. Akc. „TOMASZOWSKA FABRYKA SZTUCZNEGO JEDWABIU”, Warszawa, Wilcza 9a, tel. 75-39.

Słomka i włosie wiskozowe:

Sp. Akc. „TOMASZOWSKA FABRYKA SZTUCZNEGO JEDWABIU”, Warszawa, Wilcza 9a, tel. 75-39.

Smoła pierwszorzędowa:

Zakłady „ELEKTRO”, Łaziska Górne, G. Śląsk.

Soda amonjakalna, krystaliczna i kaustyczna:

„ZAKŁADY SOLVAY W POLSCE”, Warszawa, Czackiego 14, tel. 111-24.

Soda kaustyczna:

Akc. Tow. „ELEKTRYCZNOŚĆ”, Warszawa, Czackiego 18, tel. 34-94.

Stearyna:

Sp. Akc. „STREM”, Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 314-30.

Żelazokrzem 45% i 75%:

Zakłady „ELEKTRO”, Łaziska Górne, G. Śląsk.

Członkowie Związku Przemysłu Chemicznego otrzymują „Wiadomości Przemysłu Chemicznego” bezpłatnie.

Redakcja i Administracja: Warszawa, Czackiego 1, telefon 410-14

Wydawca: w imieniu Związku Przem. Chemicznego Rzeczy Polskiej — Dyrektor Związku Inż. EDMUND TREPKA

Redaktor: Inż. TADEUSZ ZAMOYSKI

Drukarnia Współczesna, Szpitalna 10

